

Sygn. akt II PK 279/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa S. P.

przeciwko Szkole Podstawowej w M.

o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 marca 2010 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 22 maja 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń w S. wyrokiem z dnia 22 maja 2009 r. oddalił apelację powoda S. P. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie z jego powództwa przeciwko Szkole Podstawowej w M. o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne. Sąd Okręgowy uznał za własną podstawę faktyczną i prawną przyjętą w wyroku Sądu pierwszej instancji. Z ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego wynika, że powód zatrudniony był w pozwanej szkole jako nauczyciel dyplomowany; posiada kwalifikacje do prowadzenia nauczania zintegrowanego, matematyki, informatyki i techniki. Nabył on także uprawnienia do wcześniejszej emerytury. W latach szkolnych 2005 - 2007 prowadził w klasach IV – VI zajęcia z matematyki oraz zajęcia z informatyki. W roku 2008 r. doszło do zredukowania godzin do dyspozycji dyrektora, w ramach których prowadzone były zajęcia informatyczne. Ponadto dyrektor Szkoły podjął decyzję o zamianie pozostałych godzin do dyspozycji dyrektora na zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze. W związku z tym zaszła konieczność zmiany planu nauczania. W nowym planie przyznano powodowi 5 godzin informatyki, 2 godziny techniki i 2 godziny zajęć sportowych. W związku z opinią Ministerstwa Edukacji Narodowej, w której stwierdzono, że zajęcia sportowe nie mogą być wliczane do pensum nauczycielskiego, dyrektor pozwanej stwierdził, że mógłby powodowi przydzielić jedynie 5 godzin informatyki i 2 godziny techniki, co nie wyczerpywałoby wymaganego ½ pensum. W związku z tym w dniu 15 maja 2008 r. wręczył powodowi pismo o rozwiązaniu umowy o pracę z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia z dniem 31 sierpnia 2008 r., uzasadniając to zmianą szkolnego planu nauczania spowodowaną redukcją godzin pozostających w dyspozycji dyrektora uniemożliwiającą kontynuowanie zajęć informatycznych w dotychczasowym rozmiarze, zbyt małą ilością godzin matematyki dla dwóch nauczycieli tego przedmiotu. Powołał się także na opinię Ministerstwa Edukacji Narodowej, zgodnie z którą wliczanie do pensum nauczycielskiego zajęć sportowych i dydaktyczno –

wyrównawczych jest niezgodne z prawem. Na podstawie tych ustaleń Sąd Rejonowy przyjął, że nastąpiła zmiana planu nauczania, w wyniku której pozwana szkoła nie miała możliwości przydzielenia powodowi połowy obowiązkowego wymiaru zajęć (1/2 pensum – 9 godzin), stąd decyzja o rozwiązaniu stosunku pracy powodem miała swoje oparcie w przepisie art. 20 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 22 ust. 2 zdanie 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 96, poz. 674 ze zm.). Stwierdził, że do pensum nauczycielskiego, wynikającego z art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela, nie wlicza się zajęć nauczyciela wynikających z zadań statutowych szkoły takich jak zajęcia sportowe, kółko matematyczne, zajęcia wyrównawczo – dydaktyczne. Są one realizowane poza pensum - w ramach obowiązującego 40 godzinowego tygodniowego czasu pracy nauczyciela. Sąd Rejonowy nie zaaprobował stanowiska powoda, że z przydzielonych innemu nauczycielowi matematyki – E. M. - 12 godzin matematyki można by 4 godziny „oddać” powodowi tak, aby miał wymagane pensum. Stwierdził, że wówczas pozostałe temu nauczycielowi godziny nie wyczerpywałyby 1/2 pensum nauczycielskiego, gdyż pozostałoby jedynie 8 godzin matematyki wliczanych do pensum, pozostałe zaś 3 godziny zajęć rewalidacyjnych i 1 godzina koła matematycznego nie mogłyby być ujęte w tym pensum. W rezultacie rodziłoby to konieczność zwolnienia tego właśnie nauczyciela (któremu już i tak obniżono pensum) w miejsce powoda. Sąd podkreślił, że decyzje kadrowe należą do kompetencji dyrektora szkoły. Ze swojej strony Sąd Okręgowy dodał, że wybór powoda do zwolnienia nie można uznać za rażąco dowolny. E. M., mająca równoprawne kwalifikacje zawodowe z powodem, całe swoje życie zawodowe przepracowała jak nauczyciel matematyki (powód jedynie 3 lata). Jest ona w trakcie cyklu nauczania matematyki w klasach (4 i 5 klasa), powód ten cykl zakończył (6 klasa). Ponadto nauczycielka ta, inaczej niż powód, posiada inne kwalifikacje pożądane przez szkołę (rewalidacja, nauczanie indywidualne). Ponadto dyrektor Szkoły poznał opinię Ministerstwa Edukacji Narodowej tuż przed Radą Pedagogiczną w dniu 15 maja 2008 r. i nie ma dowodu, że motorem jego działań była chęć uniemożliwienia dalszego zatrudniania powoda. Powód nie wskazał, na czym miałyby polegać

naruszenie zasad współżycia społecznego, a także brak jest podstaw, aby porównywać jego sytuację do sytuacji nauczycieli, którym, zdaniem powoda, przydzielono jego kosztem prowadzenie chóru, zajęcia rewalidacyjne, nauczanie indywidualne, gdyż nie ma on stosownych kwalifikacji do prowadzenia tych zajęć.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku, opartej wyłącznie na pierwszej podstawie kasacyjnej, skarżący podniósł zarzut naruszenia art. 20 ust. 1 w związku z art. 35 ust. 1 i art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela w związku z § 2 ust. 1 pkt 4 i § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 15, poz. 142 ze zm.), § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (Dz.U. Nr 19, poz. 166), art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 11³ k.p., art. 183^a § 1 i 2 k.p., art. 183^b § 1 pkt 1 k.p. oraz art. 42 ust. 2 i 3 w związku z art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z § 2 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych oraz § 5 pkt 2 lit. a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach - poprzez ich błędną wykładnię. Z tych względów wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi powód stwierdził, że nie może zgodzić się z oceną Sądu, że nastąpiła zmiana planu nauczania, gdyż została ona dokonana niezgodnie prawem. Dyrektor pozwanej zlikwidował prowadzoną

przez powoda dotychczas informatykę i w jej miejsce wprowadził zajęcia sportowe, wyrównawcze i gimnastykę korekcyjną. Po zmianach przepisów pozostawił zajęcia wyrównawcze, przydzielając je – niezgodnie z art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela - w ramach godzin ponadwymiarowych nauczycielkom nauczania zintegrowanego, gdyż godziny ponadwymiarowe dotyczyć mogą wyłącznie zajęć, dla których ustanowione są programy nauczania. Zdaniem skarżącego, w ten sposób pozwana szkoła dokonała formalnej zmiany planu nauczania, z jednoczesnym wielokrotnym naruszeniem prawa, co nie uzasadniało wypowiedzenia umowy o pracę.

W ocenie powoda doszło do naruszenia art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 11³ k.p., art. 183^a § 1 i 2 k.p., art. 183^b § 1 pkt 1 k.p. poprzez nierówne potraktowanie (dyskryminację) powoda w stosunku do pozostałych nauczycieli, polegające na zastosowaniu w stosunku do niego odmiennych zasad co do kwestii wliczania do pensum nauczycielskiego zajęć wynikających z zadań statutowych szkoły. Owo odmierne potraktowanie miało wynikać z tego, że nauczycielom [...] pozwana wliczyła do godzin ponadwymiarowych (ewentualnie do pensum), zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły (zajęcia sportowe, rewalidacyjne, wyrównawcze, kółko matematyczne, chór szkolny) – wbrew opinii Ministerstwa Edukacji Narodowej. Stąd też również i powodowi należało przydzielić zajęcia wyrównawcze do 9 godzin i tym samym nie zachodziłaby podstawa do rozwiązania stosunku pracy, bowiem pozwana Szkoła powinna stosować obowiązujące przepisy jednakowo w stosunku do wszystkich nauczycieli. Jako przyczynę naruszenia zasady równego traktowania powód wskazał płeć i wywiódł w następujący sposób: „Zauważyć należy, iż powód spośród nauczycieli, w stosunku do których nie zastosowano zasady niewliczania do pensum zajęć wynikających z zadań statutowych szkoły wyróżniał się płcią, albowiem jako jedyny nauczyciel w tej grupie był on mężczyzną. I to takie kryterium wydaje się tutaj być przyczyną naruszenia zasady nierównego traktowania w zatrudnieniu w stosunku do powoda”.

Skarżący zakwestionował także stanowisko Sądu, że zajęcia rewalidacyjne nie są wliczane do pensum nauczycielskiego. Podkreślił, że § 2

ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych wymienia w ramowym planie nauczania określającym tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych także zajęcia o charakterze terapeutyczno - wychowawczym, z uwzględnieniem zajęć rozwijających, kompensacyjnych i usprawniających, zwanych dalej "zajęciami rewalidacyjnymi". Stanowi o tym pośrednio § 5 pkt 2 lit. a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach. Za takim stanowiskiem przemawia także to, że zajęcia wynikające z art. 42 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela rejestrowane i rozliczane są w dziennikach lekcyjnych lub dziennikach zajęć w okresach tygodniowych, a stosownie do § 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. Nr 23, poz. 225 ze zm.), z którego wynika, że przedszkole i szkoła, które organizują zespołowe zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, prowadzą dla każdego zespołu uczniów i wychowanków dziennik zajęć rewalidacyjno - wychowawczych, w którym dokumentuje się przebieg zajęć w danym roku szkolnym. Zajęcia rewalidacyjne są obowiązkowe, oceniane i „mające program nauczania”, wynikający z katalogów nauczania Ministerstwa Edukacji Narodowej. Stąd też E. M. w ramach pensum mogłaby realizować 8 godzin matematyki i 3 godziny zajęć rewalidacyjnych, pozostałe 4 godziny matematyki przypadłyby powodowi, dzięki czemu uniknąłby zwolnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona, lecz nie w zakresie wszystkich jej zarzutów. Zarzut naruszenia art. 20 ust. 1 w związku z art. 35 ust. 1 i art. 42 ust. 3

Karty Nauczyciela w związku z § 2 ust. 1 pkt 4 i § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach skarżący uzasadnił bezprawnością zlikwidowania przez dyrektora pozwanej Szkoły zajęć informatycznych prowadzonych w ramach godzin pozostających w jego dyspozycji i wprowadzenie w zamian – w wersji drugiej i ostatecznej – zajęć dydaktyczno - wyrównawczych. Bezprawność ta miała polegać na tym, że powyższe zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze przydzielone zostały nauczycielom nauczania zintegrowanego jako godziny ponadwymiarowe, co narusza przepis art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela, gdyż godziny ponadwymiarowe dotyczyć mogą wyłącznie zajęć, dla których ustanowione są programy nauczania. Zdaniem skarżącego, w ten sposób pozwana szkoła dokonała formalnej zmiany planu nauczania, z jednoczesnym wielokrotnym naruszeniem prawa, co nie uzasadniało wypowiedzenia umowy o pracę.

W myśl art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem uzasadnia, między innymi, zmiana planu nauczania uniemożliwiająca dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć. Nauczyciel zatrudniony na podstawie mianowania może wyrazić zgodę na ograniczenie zatrudnienia w trybie określonym w art. 22 ust. 2, a stosownie do tego przepisu zasada ograniczenia zatrudnienia nauczyciela zatrudnionego na podstawie mianowania do wymiaru nie niższego niż 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć i proporcjonalnego zmniejszenia wynagrodzenia może być - za zgodą nauczyciela - stosowana również w wypadku, gdy z przyczyn, o których mowa w art. 20 ust. 1, nie ma możliwości zatrudnienia nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć oraz nie istnieją warunki do uzupełnienia tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych w innej szkole. W razie braku zgody nauczyciela zatrudnionego na podstawie mianowania na ograniczenie

wymiaru zatrudnienia i proporcjonalne zmniejszenie wynagrodzenia, stosuje się przepisy art. 20.

W przedmiotowej sprawie zmiana planu nauczania nastąpiła poprzez zredukowanie godzin do dyspozycji dyrektora (w ramach których prowadzone były zajęcia z informatyki) i zamianę pozostałej części tych godzin na godziny dydaktyczno - wyrównawcze. Godziny do dyspozycji dyrektora w istocie zostały zredukowane z 12 godzin do 6 godzin, co wynika z porównania brzmienia załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, wydanego na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie oświaty, tj. z ramowego planu nauczania dla szkoły podstawowej - przed 1 września 2008 r. i po tym dniu. Zamiana pozostałych godzin na zajęcia wyrównawczo – dydaktyczne miała z kolei swoje umocowanie w § 2 ust. 5 pkt 4 tego rozporządzenia, który stanowi, że godziny do dyspozycji dyrektora szkoły mogą być przeznaczone, między innymi, na zorganizowanie zajęć dydaktyczno - wyrównawczych. Zamiana powyższych godzin nastąpiła zatem w ramach obowiązujących przepisów prawa i decyzja o tym podjęta została przez dyrektora w ramach przyznanych mu kompetencji. Dokonane w ten sposób zmniejszenie liczby godzin zajęć informatycznych doprowadziło w konsekwencji do zmiany planu nauczania. Bez wpływu na tę kwestię pozostaje sposób rozliczania godzin zajęć dydaktyczno - wyrównawczych w ramach tygodniowego wymiaru czasu pracy konkretnych nauczycieli. Innymi słowy, nieprawidłowy sposób ujęcia godzin wyrównawczych w czasie pracy nauczycieli, które zastąpiły godziny zajęć informatycznych, nawet gdyby miał miejsce (bez wnikania czy istotnie zarzut ten jest uzasadniony), nie niweczy zmiany planu nauczania. Inną kwestią natomiast pozostaje to czy zmiana planu nauczania w rzeczywistości spowodowała brak możliwości przydzielenia powodowi wymaganej ilości godzin.

Nie jest również uzasadniony zarzut naruszenia art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 11³ k.p., art. 18^{3a} § 1 i 2 k.p., art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p. W jego ramach skarżący stwierdził, że został on odmiennie potraktowany od pozostałych zatrudnionych u pozwanej nauczycieli, a pozwana nie zastosowała obiektywnych kryteriów przy zwalnianiu go z pracy. Po pierwsze, zarzut dyskryminacji z uwagi na płeć w swoim

końcowym fragmencie jest zupełnie niezrozumiały. Powód wywiódł, że „spośród nauczycieli, w stosunku do których nie zastosowano zasady niewliczania do pensum zajęć wynikających z zadań statutowych szkoły wyróżniał się płcią, albowiem jako jedyny nauczyciel w tej grupie był on mężczyzną. I to takie kryterium wydaje się tutaj być przyczyną naruszenia zasady nierównego traktowania w zatrudnieniu w stosunku do powoda” Jeśli powód był jedynym mężczyzną w grupie nauczycieli, którym nie wliczono do pensum dydaktycznego zajęć wynikających z zadań statutowych szkoły, to oznacza, że potraktowano go tak samo (a nie inaczej) jak nauczycielki – kobiety w tej grupie. Natomiast gdyby uznać, że w rzeczywistości chodzi o to, że powód z powodu płci został potraktowany inaczej (gorzej) niż nauczycielki - kobiety, bowiem im wliczono do pensum dydaktycznego zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły, a jemu nie, co doprowadziło do rozwiązania stosunku pracy w związku z niemożnością zapewnienia obowiązkowego pensum godzin, to zarzut ten jest gołosłowny.

Zasada niedyskryminacji w stosunkach pracy wyrażona wprost w art.11³ k.p., rozumiana jest jako niedopuszczalne różnicowanie sytuacji prawnej pracowników według negatywnych kryteriów, takich jak płeć, wiek, niepełnosprawność, rasa, religia, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkowa itp. W judykaturze za dyskryminację uznaje się bezprawne pozbawienie lub ograniczenie praw pracownika wynikających ze stosunku pracy albo nierównomierne traktowanie pracowników ze względu na wskazane wyżej kryteria, a także przyznanie z tych względów niektórym pracownikom mniejszych praw niż te, z których korzystają inni pracownicy znajdujący się w takiej samej sytuacji faktycznej i prawnej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z: 10 września 1997 r., I PKN 246/97, OSNAPiUS 1998 nr 12, poz. 360 i 24 marca 2000 r., I PKN 314/99, OSNAPiUS 2001 nr 15, poz. 480). Przepisy rozdziału IIa działu pierwszego Kodeksu pracy zawierają szczegółowe rozwinięcie powyżej omówionych zasad. Zgodnie z art. 18^{3a} § 1 k.p., wszyscy pracownicy, w szczególności bez względu na cechy i okoliczności wymienione w art. 11³ k.p., powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Przepis art. 18^{3a} § 2 k.p. utożsamia przy tym zasadę równego traktowania w zatrudnieniu z zasadą

niedyskryminacji, stanowiąc, że równe traktowanie oznacza niedyskryminowanie w jakikolwiek sposób, bezpośrednio lub pośrednio, z uwzględnieniem niedozwolonych kryteriów. Różnicowanie przez pracodawcę sytuacji pracownika z jednej lub kilku takich przyczyn, którego skutkiem jest, między innymi, rozwiązanie stosunku pracy, jest naruszeniem zasady równego traktowania (art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p.).

Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Niedopuszczalne powoływanie argumentów polegających na wskazywaniu okoliczności faktycznych niepotwierdzonych podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku nie może zatem wywołać zamierzonego przez skarżącego skutku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III PK 4/08, LEX nr 494084). Z ustaleń faktycznych poczynionych w tej sprawie, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), wynika zaś, że przyczyną rozwiązania stosunku pracy z powodem były zmiany planu nauczania i związana z tym niemożność zapewnienia mu wymaganej ilości zajęć, a nie jego płeć. Innymi słowy, powoda zwolniono z pracy nie dlatego, że był mężczyzną, lecz z uwagi na to, że zmiana planu nauczania uniemożliwiła dalsze jego zatrudnienie w wymiarze ½ obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Przedstawiona przez Sąd drugiej instancji ocena motywacji dyrektora pozwanej, który zdecydował o przydzieleniu godzin matematyki E. M., a nie powodowi, również nie uzasadnia tezy o niedozwolonym kryterium zastosowanym przy wyborze pracownika do zwolnienia. Jak ustalił Sąd, o wyborze tym nie zdecydowała płeć skarżącego, lecz to, że E. M., mająca równoprawne kwalifikacje zawodowe z powodem, całe swoje życie zawodowe przepracowała jak nauczyciel matematyki (powód jedynie 3 lata). Jest ona w trakcie cyklu nauczania matematyki w klasach (4 i 5 klasa), powód ten cykl zakończył (6 klasa). Poza tym posiada ona szersze kwalifikacje niż powód. Nie ustalono również, aby u samych podstaw zmiany planu nauczania leżał zamiar doprowadzenia do wyeliminowania powoda (mężczyzny) z zatrudnienia w pozwanej Szkole.

Kolejny zarzut skargi oparty na naruszeniu art. 42 ust. 2 i 3 w związku z art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z § 2 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra

Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych oraz § 5 pkt 2 lit. a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (rozporządzenia niemającego zastosowania do szkół ogólnodostępnych, jaką jest pozwana) sprowadza się do kwestionowania oceny prawnej (kwalifikacji) zajęć rewalidacyjnych, przyjętej przez Sąd drugiej instancji. Mianowicie za Sądem pierwszej instancji uznał on, że zajęcia rewalidacyjne nie wchodzi w skład pensum nauczycielskiego określonego w art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela, a tym samym nie jest możliwe przydzielanie powodowi 4 godzin matematyki, które przypisane zostały E. M. Takie zmniejszenie przydzielonych tej nauczycielce godzin matematyki obniżyłoby wymagane do dalszego zatrudniania pensum, gdyż nie można do niego wliczać przydzielonych jej godzin zajęć rewalidacyjnych.

Przepisy Karty Nauczyciela rozróżniają obowiązki nauczyciela, które wykonuje on w 40 godzinnym tygodniu pracy (art. 42 ust. 2). Pierwsze z nich określane są jako zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, prowadzone bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz (pkt 1), kolejne to inne zajęcia i czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, w tym zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów (pkt 2 - w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie) oraz zajęcia i czynności związane z przygotowaniem się do zajęć, samokształceniem i doskonaleniem zawodowym (pkt 3). Jedynie zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, wynikające z pkt 1 tego przepisu wliczane są do pensum, czyli do tygodniowej liczby godzin obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, co wynika wprost z art. 42 ust 3, w którym mowa wyłącznie o tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz.

Ze sformułowania art. 35 ust. 1 Karty Nauczyciela wynika, że przeprowadzanie zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych jako

praca w godzinach ponadwymiarowych musi być wykonywane w ramach programu nauczania szkoły ("w szczególnych wypadkach, podyktowanych wyłącznie koniecznością realizacji programu nauczania"). Jednakże ani w Karcie Nauczyciela, ani w ustawie o systemie oświaty nie ma definicji pojęć "zajęcia dydaktyczne, wychowawcze lub opiekuńcze" i "program nauczania". Z porównania treści art. 35 ust. 1 z art. 42 ust. 2 pkt 1 i pkt 2 Karty Nauczyciela wynika, że "program nauczania" jest pojęciem węższym niż "statutowe zadania szkoły". Z tego płynie wniosek, że istnieją czynności, które mieszczą się w ramach statutowych zadań szkoły, a które nie są realizacją programu nauczania. Z kolei wśród „innych zajęć i czynności wynikających z zadań statutowych szkoły” (art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela) wymienia się „zajęcia opiekuńcze i wychowawcze”, objęte także pkt 1 ust. 2 art. 42 Karty Nauczyciela. Na tle tych przepisów występuje zatem daleko posunięta nieostrość pojęć, a także użycie zwrotów wieloznacznych, niezdefiniowanych i niedookreślonych. W takiej sytuacji nie jest możliwe oparcie się wyłącznie na wykładni językowej (gramatycznej), bowiem, gdy treść przepisów jest wieloznaczna, to ich ścisłe rozumienie nie może prowadzić do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych. Podobna ocena powyższych zwrotów ustawowych znalazła się w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2007 r., III PZP 1/07 (OSNP 2007 nr 21-22, poz. 306).

Ogólnie pojęte obowiązki dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze mogą wynikać z realizacji obowiązkowego programu nauczania ustalonego przez Ministra Edukacji Narodowej w ramach ustawowych zadań systemu oświaty oraz ze statutu szkoły. W pierwszym przypadku wykonywanie tych czynności płynie z obowiązku określonego stosownymi przepisami. W drugim przypadku są to pozostałe zajęcia, które szkoła prowadzi w ramach swojej statutowej działalności, a więc zajęcia nieobowiązkowe. Z art. 64 ust. 1 ustawy o systemie oświaty wynika, że podstawowymi formami działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły są: obowiązkowe zajęcia edukacyjne, dodatkowe zajęcia edukacyjne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów mających trudności w nauce oraz inne zajęcia wspomagające rozwój dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne, w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe - praktyczna nauka zawodu. Już z brzmienia

tego przepisu można wnioskować, że wśród wymienionych obowiązków jedynie nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne można zakwalifikować jako zadania statutowe szkoły. Stosownie do treści art. 1 pkt 5a ustawy o systemie oświaty system oświaty zapewnia opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych. Tej grupie uczniów organizuje się, w zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego, kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę (art. 71b ust. 2 tej ustawy). Przepisy te wskazują, że zajęcia rewalidacyjne prowadzone w stosunku do uczniów niepełnosprawnych są jedną z obowiązkowych form działalności szkoły, a obowiązek ten wynika z ustawy. Potwierdzeniem tego obowiązku są wymienione niżej akty wykonawcze do ustawy o systemie oświaty.

Zajęcia rewalidacyjne, które prowadzone są w stosunku do dzieci niepełnosprawnych umysłowo wynikają z podstawy programowej. W spornym okresie obowiązywało wydane na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 lit b ustawy o systemie oświaty rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.), którego załącznik nr 3 zawierał podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych i gimnazjach (ogólnodostępnych). Zgodnie z pkt 4 wskazań ogólnych na każdym etapie edukacyjnym w szkole podstawowej i gimnazjum wyodrębnia się zajęcia edukacyjne oraz zajęcia rewalidacyjne. Do zadań szkoły należy, między innymi, zapewnienie uczniowi udziału w różnych zajęciach rewalidacyjnych wspierających rozwój i mających wpływ na możliwości kształcenia ogólnego oraz realizację treści podstawy programowej (pkt 17). Podobnie tę kwestię traktuje załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17), aktualnie obowiązujący. Również przepis art.

7 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. Nr 111, poz. 535 ze zm.) nakłada na szkoły obowiązek organizowania zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo. W przypadku uczniów niepełnosprawnych z innego powodu zajęcia rewalidacyjne nie zostały objęte podstawą programową właściwego ministra do spraw oświaty i wychowania (vide: przywołane wyżej załączniki nr 2 do rozporządzeń w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół), lecz nie płynie stąd wniosek, że są one prowadzone w ramach nieobowiązkowej działalności szkoły. Przede wszystkim ich obowiązkowy charakter wynika z przywołanych wyżej art. 1 pkt 5a i art. 71b ust. 2 ustawy o systemie oświaty, ponadto także tego rodzaju zajęcia rewalidacyjne znalazły się w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, co wynika z jego § 3 ust. 2. Kategorie brzmienie tego przepisu: „w szkolnym planie nauczania należy dodatkowo uwzględnić dla uczniów niepełnosprawnych, w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczniów, z zastrzeżeniem ust. 3, następujące zajęcia rewalidacyjne [...]” wskazuje na obowiązkowy charakter tych zajęć.

Jeśli zaś chodzi o zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze to już w samej ich nazwie ustawodawca posłużył się zwrotem „dydaktyczne”, dodając zwrot „wyrównawcze”, który ma odzwierciedlać ich charakter, zapewniający wyrównanie szans uczniów mających problemy z nauką w uzyskaniu odpowiedniego poziomu edukacji. Zwrócić także należy uwagę na to, że system oświaty zapewnia dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej (art. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty). Zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze stanowią właśnie „specjalną formę pracy dydaktycznej”. Prowadzi to do wniosku, że obowiązkiem ustawowym szkoły jest zapewnienie takich zajęć dla uczniów mających trudności w nauce. Poza tym z załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (ramowego planu nauczania w szkole podstawowej) wynika, że

godziny do dyspozycji dyrektora należą do obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Jeśli zatem godziny te, stosownie do § 2 ust. 5 pkt 4 tego rozporządzenia, mogą być przeznaczone zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, to zajęcia te muszą być uznane za obowiązkowe.

W świetle powyższego koncepcja o niemożności „przekazania” powodowi 4 godzin matematyki przydzielonych E. M., bo prowadziłyby to do konieczności zwolnienia jej z pracy, nie ma żadnego uzasadnienia, jak również stanowisko, że przydzielenie powodowi zajęć dydaktyczno – wyrównawczych nie miałoby wpływu na zwiększenie godzin do wymaganego $\frac{1}{2}$ pensum. Ponieważ na takich nieuprawnionych założeniach zasadniczo oparte zostało zaskarżone rozstrzygnięcie, zachodzi konieczność ponownej oceny czy zmiana planu nauczania uniemożliwiła dalsze zatrudnianie powoda, a konkretnie czy istniała możliwość przydzielenia mu odpowiedniej ilości godzin. Pamiętać przy tym należy, że wprawdzie polityka kadrowa należy do kompetencji dyrektora szkoły, ale w jej ramach należy uwzględnić, że stosunki pracy na podstawie mianowania wyróżniają się szczególną ochroną. Rozwiązanie takiego stosunku pracy jest możliwe w ściśle określonych przypadkach, w przypadku nauczyciela wtedy, kiedy rzeczywiście nie ma możliwości przydzielenia mu odpowiedniej ilości godzin. Dlatego też przydzielenie zajęć innym nauczycielom w ramach godzin ponadwymiarowych, które mogłyby uzupełnić obowiązkowe pensum nauczyciela zwalnianego z pracy, może budzić wątpliwości – w szczególności, gdy do pensum brakuje 2 godzin. Jeśli przyczyna takiej decyzji dyrektora nie jest uzasadniona szczególnie ważnymi przyczynami, trudno uznać, że niemożność dalszego zatrudniania rzeczywiście występuje.

Z tych względów Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

/tp/